

Liiketoimintakieltoon määrätyt

Lähipiiri, yrityskytkenät ja kiellon
rikkomistapaukset

LIIKETOIMINTAKIELTOON MÄÄRÄTYT – LÄHIPIIRI, YRITYSKYTKENNÄT JA KIELLON RIKKOMISTAPAUKSET

Harmaan talouden selvitysyksikössä on valmistunut ilmiöselvitys liiketoimintakieltoon määrättyistä, heidän lähipiiristään ja yrityskytkennoistä sekä liiketoimintakieltoon rikkomistapauksista.

Liiketoimintakieltoon määrättyjen määrä kasvaa joka vuosi noin sadalla hengellä. Heinäkuussa 2012 kiellon alaisena oli noin 1 150 henkeä. Vuosittain tästä joukosta jää noin 30–40 henkilöä kiinni liiketoimintakieltoon rikkomisesta.

Monella liiketoimintakieltoon määrättyllä on kiellosta huolimatta edelleen yhteyksiä yritystoimintaan sekä Suomessa että Virossa. Lisäksi heidän lähipiirinsä henkilöillä on yritysyhteyksiä molemmissa maissa.

LIIKETOIMINTAKIELTO

Liiketoimintakieltoon tarkoituksena on sopimattoman ja vahingollisen liiketoiminnan estäminen sekä liiketoimintaan kohdistuvan luottamuksen ylläpitäminen. Lisäksi sen tarkoituksena on suojata tervettä kilpailua ja kilpailuneutraaliteettia.

Laki liiketoimintakiellosta tuli voimaan 13.12.1985 (1059/1985). Vuonna 1997 lakia muutettiin poistamalla konkurssiedellytys ja laajentamalla kiellon sisältöä. Lisäksi lakiin tehtiin muutoksia, joiden tarkoitus oli parantaa liiketoimintakieltoon tutkintaa ja valvontaa. Lakiin on myöhemmin tehty joitakin tarkennuksia¹ ja paine uusiin täsmennyksiin on edelleen kasvanut.

Liiketoimintakielto on ollut voimassa jo yli 25 vuotta, mutta vasta 1990-luvun lopulla liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden määrä on alkanut kasvaa. Uudella vuosituhannella määrä on jatkanut tasaista kasvua. Vuosittain kieltoon määrättyjen joukko lisääntyy noin sadalla hengellä.

Liiketoimintakieltoon määrittely

LiiketoimintakieltoLain (LTKieltoL 3 §)² mukaan kieltoon voidaan määrätä lain 2 §:ssä³ tarkoitettu henkilö, joka on liiketoiminnassaan olennaisesti laiminlyönyt lakisääteisiä velvollisuuksia tai syyllistynyt sellaiseen rikolliseen toimintaan, jota ei voida pitää vähäisenä. Lisäksi henkilön toiminta arvioidaan kokonaisuutena velkojille, sopimuskumppaneille, julkiselle taloudelle tai terveelle ja toimivalle taloudellisuudelle haitallisuuden kannalta. Lain 2 §:ssä mainittu henkilö voidaan tuomita liiketoimintakieltoon myös, jos hän on liiketoiminnassaan syyllistynyt rikoslain 17 luvun 18, 18 a, 19 §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen tai sen yritykseen taikka osallisuuteen siihen, 20 luvun 9 tai 9 a §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen tai sen yritykseen taikka osallisuuteen siihen, tai 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen tai sen yritykseen taikka osallisuuteen siihen⁴.

LiiketoimintakieltoLain 5 §:n mukaan kieltoon voidaan määrätä vähintään kolmeksi ja enintään seitsemäksi vuodeksi. Tänä aikana kieltoon määrätty ei saa itse tai toista välikätenä käyttäen harjoittaa sellaista liiketoimintaa, josta kirjanpitolaissa on säädetty kirjanpitovelvollisuus (LTKieltoL 4 §). Näin ollen kyseinen henkilö ei saa toimia yhteisön tai säätiön

¹ Mm. L 228/2012, L 895/2011, L 541/2011 ja L 448/2011.

² Laki liiketoimintakiellosta (13.12.1985/1059): 3 § Liiketoimintakieltoon määräämisen edellytykset (19.12.1997/1220)

³ Liiketoimintakieltoon voidaan määrätä 3 §:ssä säädettyin edellytyksin 1) yksityinen elinkeinonharjoittaja, jonka harjoittamasta liiketoiminnasta on kirjanpitolaissa (655/1973) säädetty kirjanpitovelvollisuus, 2) avoimen yhtiön yhtiömies, kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies ja eurooppalaisen taloudellisen etuyhtymän jäsenenä, sekä 3) se, joka on yhteisön hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana taikka muussa siihen rinnastettavassa asemassa, samoin kuin se, joka tosiasiallisesti johtaa yhteisön tai säätiön taikka ulkomaisen sivuliikkeen toimintaa taikka hoitaa sen hallintoa.

⁴ Rikoslaki (39/1889)

hallituksen jäsenenä, varajäsenenä, toimitusjohtajana tai muussa niihin rinnastettavassa asemassa yhteisössä tai säätiössä. Henkilö ei myöskään saa toimia avoimen yhtiön yhtiömiehenä, kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä tai eurooppalaisen taloudellisen etuyhtymän henkilöjäsenenä.

Lisäksi liiketoimintakieltolain 4 §:ssä säädetään, että liiketoimintakielttoon määrätty ei saa toista välikätenään käyttäen tosiasiallisesti johtaa yhteisön, säätiön tai ulkomaisen sivuliikkeen toimintaa eikä hoitaa sen hallintoa. Kieltoon määrätty ei saa myöskään välikättä käyttäen olla osakeyhtiön tai osuuskunnan perustaja. Kiellon määräämisen jälkeen henkilö ei saa hankkia itse tai välikättä käyttäen omistukseen tai sopimukseen perustuvaa määräysvaltaa liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä.

Liiketoiminnan harjoittaminen tai kuuluminen erilaisten yhteisöjen vastuutehtäviin edellä mainituilla tavoilla täyttää liiketoimintakiellon rikkomisen tunnusmerkistön. Liiketoimintakieltolaissa on kuitenkin joitain joustosäännöksiä, jotka mahdollistavat vähäisen liiketoiminnan harjoittamisen ja ammattitoiminnan harjoittamisen. Se, milloin toiminta ylittää vähäisen määrän, on tulkinnanvarainen asia, jonka tuomioistuin arvioi tapauskohtaisesti.⁵ Liiketoimintakieltoa määrättäessä voidaan tapauskohtaisesti harkita kiellon rajausta siten, että kieltoon määrätty voi vähäisessä määrin harjoittaa ammatiaan tai elinkeinoaan. Laissa ei ole määritelty sitä, mikä on vähäinen määrä. Näitä niin sanottuja rajoitettuja liiketoimintakieltoja on määrätty alemmissa oikeusasteissa harvoin, mutta korkeammassa oikeusasteissa tuomioihin on lisätty rajoituksia jonkin verran.

Liiketoimintakiellon valvonta

Liiketoimintakiellon uskottavuuden kannalta tehokas valvonta on erittäin tärkeää. Mitä suurempi riski on jäädä kiinni, sitä hyödyllisempi liiketoimintakielto on talousrikostorjunnassa. Liiketoimintakieltolain 21 a §:n mukaan kiellon noudattamista valvoo poliisi. Vuonna 2007 voimaan tulleen lainmuutoksen jälkeen myös ulosotto-, tulli-, vero- ja palkkaturvaviranomaisen, konkurssiasiamiehen, julkisista varoista avustuksia ja etuuksia myöntävän viranomaisen sekä elinkeinotoimintaan liittyviä lupa- ja valvontatehtäviä hoitavan viranomaisen on huolehdittava siitä, että sen toiminnassa kiinnitetään huomiota liiketoimintakiellon noudattamisen toteutumiseen. Samassa yhteydessä verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 18 §:n 1 momenttiin säädettiin Verohallinnolle mahdollisuus antaa poliisille oma-aloitteisesti tietoja verovalvonnassa havaituista liiketoimintakielttoon määrättyyn liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon noudattamisen valvonnan kannalta. Myös ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 70 ja 72 §:ssä todetaan, että ulosottomies saa oma-aloitteisesti antaa tietoja poliisille liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa varten, jos on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä virallisen syytteen alaiseen rikokseen.

Liiketoimintakiellon rikkomisia tulee joka vuosi ilmi noin 30–40 tapausta. Kiellon rikkomistapaukset paljastuvat tyypillisesti muun talousrikosasian esitutinnan yhteydessä. Pelkääntä kiellon rikkomisesta seurauksena on yleensä sakkorangaistus. Muihin talousrikoksiin yhdistettynä voi kiellon rikkomisesta saada enintään kaksi vuotta vankeutta. Mikäli kiellon rikkominen katsotaan törkeäksi, voi tuomioistuin pidentää kiellon kestoja enintään viidellä vuodella.⁶

Liiketoimintakielttoon määrätty ja heidän perheenjäsenensä

Ilmiöselvityksen tarkastelujoukko on koostunut 1 154 henkilöstä, joilla on ollut voimassa oleva liiketoimintakielto heinäkuussa 2012, ja heidän lähipiiristään. Lähipiiri on käsittänyt Verohallinnon määrittelyn mukaisesti kohdehenkilöiden lapset sekä avio- ja avopuolisot. Jälkimmäisistä puuttuvat ne avopuolisot, joilla ei ole yhteisiä lapsia kieltoon määrätyn kanssa. Perheenjäseniä on tarkastelujoukolla ollut yhteensä 3 670. Taulukosta 1 selviää eri ryhmittelyt perheenjäsenten kesken.

⁵ Linna 2010, s. 194.

⁶ Oivanen 2007, s. 97.

Taulukko 1. Perhesuhteet heinäkuussa 2012

Suhde	Puoliso	Lapsi
Voimassa	976	1 374
Päättynyt	1 135	2 249
Yhteensä	2 111	3 623

Päättyneistä puolisosuhteista osa on sellaisia, joissa avopuolisosta on tullut aviopuoliso ja aviopuolisosta erillään asuva puoliso. Lapsien osalta päättyneiden perhesuhteiden osalta selittävä tekijänä lienee huoltosuhteen päättymisen omaan lapseen tämän tullessa täysi-ikäiseksi.

Liiketoimintakieltoon määrätystä suurin osa (89,9 %) on ollut miehiä. Heitä on koko tutkimusjoukosta ollut yhteensä 1 038. Kieltoon määrättyjä henkilöitä on keskimääräistä enemmän Lounais- ja Etelä-Suomessa verrattuna koko maan väestön jakautumiseen eri puolelle Suomea.

Tyypillisimmin liiketoimintakieltoon määrätty toimii rakennusalalla. Verohallinnon rekisteriin merkittyjen ammattinimikkeiden mukaan liiketoimintakiellon saaneet ovat olleet rakennusmiehiä (11,8 %), yrittäjiä (15,8 %) tai johtajia/päälliköitä (10,1 %). Ammattinimikkeistä yrittäjät ja johtajat sekä päälliköt jakautuvat useammalle toimialalle. Viidennes liiketoimintakieltoon määrätystä ei ole ilmoittanut Verohallinnon tietoon mitään ammattinimikettä.

Vastuusuhteet sekä yrityskytkennät vuosina 2006–2011

Tutkimusjoukon yritysytymiä on tutkittu vuosilta 2006–2011. Selvityksessä on havaittu, että tutkimusjoukolla on lukuisia yhteyksiä joko vastuuaseman tai osakkuuden muodossa eri yrityksiin. Näiden yritysten joukossa on sekä toimintansa vakiinnuttaneita, lopettaneita että toimintansa keskeyttäneitä yrityksiä. Osa yrityksistä ei ole koskaan toimintaansa varsinaisesti aloittanutkaan vaan ovat ns. pöytälaatikkoyhtiöitä. Lisäksi kieltoon määrättyillä ja heidän lähipiirinsä henkilöillä on ollut jonkin verran yritysytymiä virolaisiin yhtiöihin.

Tarkastelussa on 1 080:lle heinäkuussa 2012 liiketoimintakiellossa olevalle henkilölle (94 % kaikista kieltoon määrätystä henkilöistä) löytynyt yhteensä 6 293 vastuuasemasuhdetta ja 4 904 yrityskytkentää 4 429 yritykseen vuosien 2006 ja 2011 välillä. Myös 1 234 perheenjäsenelle on löytynyt yhteensä 3 662 vastuuasemasuhdetta ja kytkentöjä 2 560 yritykseen. Yhteisiä yrityksiä oli kaikkiaan 1 060. Suurimmalla osalla perheenjäsenistä (66 %) ei ole minkäänlaisia yritysytymiä.

Liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä yritysytymet jakaantuvat seuraavan taulukon (Taulukko 2.) mukaisesti eri yritysytymiin, uusiin, toimiviin, lakanneisiin ja toimimattomiin yrityksiin. Vertailun vuoksi taulukkoon on otettu mukaan myös Kaupparekisteritiedot kaikista rekisterissä olevista yrityksistä vastaavalta ajalta.

Taulukko 2. Liiketoimintakieltoon määrättyjen ja heidän perheenjäsentensä kaupparekisterirytykset

Yritykset	Ltk-hlö	Osuus	Perhe	Osuus	Kauppa-rekisteri
Ltk-henkilö määräävässä asemassa	3 097				
Perheenjäsen määräävässä asemassa	850		2 080		
Yrityksiä	4 429	100 %	2 560	100 %	100 %
- Osakeyhtiöitä	3 538	80 %	1 606	63 %	41 %
-Yksityinen elinkeinonharjoittaja	309	7 %	310	12 %	36 %
- Henkilöyhtiö (Ay tai Ky)	234	5 %	172	7 %	10 %
- Asunto-osakeyhtiöitä	333	8 %	455	18 %	12 %
- Muut	15	0 %	17	1 %	1 %
Muut kuin asuntoyhtiöt:					
Uusia (alle vuoden ikäisiä)	4	0 %	67	3 %	6 %
Vakiintuneita toimivia liikeyrityksiä ⁷	948	21 %	792	31 %	55 %
- ei riskiluokkaa	391	9 %	337	13 %	41 %
- kohonnut riski	113	3 %	104	7 %	6 %
- suuri riski	444	10 %	351	14 %	8 %
Ei toimi	1353	31 %	540	21 %	5 %
Lakanneita	1715	39 %	661	26 %	21 %
- lakannut ennen kiellon alkamista	1453	33 %	517	20 %	
- lakannut kiellon alkamisen jälkeen	262	39 %	144	6 %	
- lakannut konkurssiin	208	5 %	75	3 %	0,5 %
- purkautunut	243	5 %	170	7 %	9 %
- poistettu rekisteristä	1223	28 %	347	14 %	9 %

Liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä yritykset ovat olleet pääsääntöisesti osakeyhtiöitä (80 % ja 63 %). Kaupparekisterin kaikkiin yrityksiin verrattuna osakeyhtiö on siis ollut tavallista suositumpi yritysmuoto. Toiminimi on taas selkeästi harvinaisempi elinkeinonharjoittamisessa käytetty yhtiömuoto (7/12 % vs. 36 %).

Liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden yritykset ovat toimineet yleisimmin joko rakennus-, kaupan- tai kiinteistötoimialalla. Perheenjäsenten vastuuasemat ovat olleet lähinnä kiinteistöalan yrityksissä, mutta myös jonkin verran rakennus- ja kaupanalan yrityksissä.

Suurin osa (70 %) yrityksistä, joihin liiketoimintakieltoon määrättyllä on ollut jonkinlainen yhteys, on kuitenkin lopettanut toimintansa (lakannut) tai on toimimaton. Kolmannes ensin mainituista yrityksistä on lakannut jo ennen kiellon alkamista ja näistä taas 27 % kahden vuoden aikana ennen kiellon alkamista.

Vuosien 2006–2011 välisen ajan yritysytteyksien tarkastelussa tulee ottaa huomioon, että vastuuasemayhteyksissä on mukana myös sellaisia yhteyksiä, joita liiketoimintakiel-

⁷ Toimiva yritys: Verohallinnon tiedossa ei ole, että yritys olisi esimerkiksi lakannut, passivoitunut, lepäävä tai purkautunut.

toon määrättyllä on voinut laillisesti olla ennen kieltonsa alkua, tai joihin liiketoimintakieltoon määrätty on laillisesti voinut ryhtyä kieltonsa päätyttyä.

Omistussuhteet vuosina 2006–2011

Verohallinnon saamien tietojen mukaan tarkastelujoukolla (1 154 henkilöä) sekä heidän perheenjäsenillään oli vuosina 2006–2011 ollut osakkuuksia yhteensä 790 yrityksessä. Osassa yrityksistä osakkaina ovat olleet sekä kieltoon määrätty että hänen perheenjäsenensä. He ovat myös olleet osakkaina sellaisissa yhtiöissä, joissa heillä ei ole ollut vastuuasemaa. Suurin osa (70 %) ko. vuosina rekisterissä olleista yrityksistä, joissa liiketoimintakieltoon määrätty henkilö tai hänen perheenjäsenensä on kytköksissä, on ollut toimimaton tai yritystoiminta on lakannut.

Niissä yhtiöissä, joissa vastuuasemassa ovat olleet liiketoimintakieltoon määrättyjen perheenjäsenet, on melko vähän liiketoimintakieltoon määrättyjä henkilöitä osakkaina. Näyttäisi siis siltä, että liiketoimintakieltoon määrätty ei joko ole ollut perheenjäsenensä yhtiön toiminnassa mukana tai osallistuu näissä yhtiöissä toimintaan muutoin kuin osakkaan ominaisuudessa.

Verovuoden 2011 veroilmoitusten mukaan tilikauden päättyessä liiketoimintakiellossa olleista 39 henkeä oli ollut osakkaana 47 yrityksessä. Näistä henkilöistä yksi oli osakkaana kolmessa yhtiössä ja yhdeksän kahdessa yhtiössä. Yhdessä yhtiössä oli osakkaana kolme kieltoon määrättyä henkilöä ja yhdessä kaksi.

Yrityskytkennät Virossa vuosina 2006–2011

Vuosina 2006–2011 oli 72 hengellä kaikista kieltoon määrättyistä ollut vastuuasema 84 virolaisessa yrityksessä. Pääsääntöisesti liiketoimintakieltoon määrätty on toiminut samassa yhtiössä useammassa vastuuhenkilöroolissa. Osakkeenomistajina heitä on ollut hie- man vähemmän (74 henkeä) kuin mitä yhtiöitä on ollut. Rekisteritietojen mukaan näyttäisi siltä, että kieltoon määrättyt ovat harvoin olleet perustamassa omistamiaan tai hallinnoimiaan yrityksiä. Tämä viittaisi joko valmiiden toimivien yritysten tai niin sanottujen pöytälaatikkoyritysten hankintaan.

Suomessa voimassa olevat liiketoimintakiellot ovat vuodesta 2009 lähtien olleet voimassa myös Virossa. Tästä lähtien on virolaisilla rekisteriviranomaisilla ollut mahdollisuus yhtiöiden rekisteröimisvaiheessa tarkistaa Suomessa määrättyt liiketoimintakiellot. Siitä huolimatta liiketoimintakiellon alainen henkilö on saatu rekisteröityä virolaisen yhtiön vastuuhenkilöksi. Liiketoimintakiellossa olevan henkilön perheenjäsenien vastuuasemasuhteita on vasta viime vuosina rekisteröity jonkin verran Virossa.

Aloitettut vastuusuhteet liiketoimintakiellon aikana

Liiketoimintakiellossa 24.7.2012 olleista henkilöistä yksi oli rekisteröity kaksi päivää kiel- lon alkamisen jälkeen hallituksen jäseneksi elinkeinotoimintaa harjoittavaan yhtiöön. Ky- seinen rekisteröintipäivä on ollut samalla yhtiön perustamispäivä. Yksi ryhtyi varajäse- nekseksi neljä päivää kiellon alkamisen jälkeen yhtiön perustamispäivänä. Yksi oli alkanut elinkeinonharjoittajaksi kiellon kestänyt kolmisen kuukautta. Lisäksi kaksi oli aloittanut isännöitsijänä, yksi tilintarkastajana, yksi varatilintarkastajana, yksi äänettömänä yhtiö- miehenä ja yksi kiinteistöyhtiön hallituksen jäsenenä. Näistä isännöitsijöiksi ryhtyneillä on ollut rajoitettu liiketoimintakielto ja siten he ovat oikeuden päätöksellä saaneet luvan toi- mia asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettuna isännöitsijänä. Tilintarkastajaksi ryhtyneen vas- tuuasemat ovat päättyneet kolmen kuukauden sisään kiellon alkamisesta. Samoin äänet- tömäksi yhtiömieheksi ryhtyneen henkilön vastuuasema on päättynyt kestätyään vain kaksi viikkoa.

Liiketoimintakieltoon määrättyjen perheenjäsenistä 281 ryhtyi kiellon aikana Suomen kaupparekisteritietojen mukaan vastuuasemaan 332 yritykseen. Heistä 52:lla oli vastu-

asema niissä 70 yrityksessä, joissa liiketoimintakieltoon määrätty oli tai oli ollut vastuuasemassa.

Yrityksen rekisteröityessä sekä Patentti- ja rekisterihallitus että Verohallinto saavat rekisteröintitiedot. Patentti- ja rekisterihallituksessa rekisteröinnin yhteydessä tarkistetaan vastuuhenkilöiden liiketoimintakelpoisuus. Pieni aikaviive voimaan tulleiden liiketoimintakieltojen tiedonsiirrossa Oikeusrekisterikeskuksesta Patentti- ja rekisterihallitukseen selittää sen, miksi kieltoon määrätty henkilö on voitu rekisteröidä yrityksen vastuuasemaan.

Verohallinnossa yritysrekisteröinnistä saadut tiedot käsitellään saapumisjärjestyksessä kolmen viikon kuluessa ja tällöin muun muassa tarkistetaan rekisteröitävän yrityksen vastuuhenkilöiden liiketoimintakelpoisuus. Yritys voidaan ensirekisteröinnin yhteydessä jättää rekisteröimättä ennakkoperintä-, arvonlisävero- ja työnantajarekisteriin, jos verovelvollisen voidaan olettaa aiempien laiminlyöntiensä perusteella laiminlyövä tulevat velvollisuutensa verotuksessa.

Yrityksen toimintakelpoisuutta tarkastellaan ennakkoperintärekisterin osalta kahdesti vuodessa. Tällöin yritysten rekisterikelpoisuus tarkistetaan automaattisesti ja mikäli tällöin havaitaan yrityksen velvoitteiden hoidossa puutteita, poistetaan yritys rekisteristä. Ennen rekisteristä poistoa pyydetään yritykseltä selvitys sen toiminnasta.

Yritysten rekisterikelpoisuutta tarkastellaan myös säännöllisen verotuksen ja verotarkastusten kautta. Mikäli tällöin huomataan, että yritystä johtaa joko virallisen rekisteritiedon mukaan tai välikättä käyttäen liiketoimintakieltoon määrätty henkilö, voidaan yritys poistaa Verohallinnon ylläpitämistä rekistereistä.

Yrityskytkennät heinäkuussa 2012

Heinäkuussa 2012 on ollut yhteensä 1 154 henkilöä liiketoimintakiellossa. Näiden henkilöiden vastuuasemia eri yrityksissä kyseisen kuukauden aikana on kuvattu seuraavassa taulukossa. Yhteensä 663 henkilölle löytyi vastuuasema 1 548 yrityksessä. Henkilö on voinut toimia samassa yrityksessä useammassa eri roolissa.

Taulukko 3. Liiketoimintakiellonalaisten henkilöiden vastuuasemasuhteet heinäkuussa 2012

Asema yrityksessä (ei perustaja)	Yrityksiä
Henkilöitä 663	1 548
Ltk-hlö määräävässä asemassa (ei as. oy)	942
- hallituksessa	665
- yrityksen johdossa	232
- elinkeinonharjoittajana	162
- henkilöyhtiön yhtiömiehenä	102
Uusia (alle vuoden ikäisiä)	3
Liikkeyrityksiä, toiminta vakiintunut ⁸	213
Ei toimi	729
Ltk-hlö ei ole määräävässä asemassa (ei as. oy)	433
- tilintarkastajana	407
Liikkeyrityksiä, toiminta vakiintunut	180
Ei toimi	253

Liiketoimintakieltoon määrättyillä oli heinäkuussa 2012 määräävä asema 213:ssa toimintansa vakiinnuttaneessa yrityksessä ja kolmessa alle vuoden ikäisessä yrityksessä. Näiden yritysten joukossa ei ole asunto- tai kiinteistöosakeyhtiöitä. Lisäksi sellaisia toimivia yrityksiä, joissa liiketoimintakieltoon määrätty ei ole ollut määräävässä asemassa, on ollut yhteensä 180.

⁸ Toimiva yritys: Verohallinnon tiedossa ei ole, että yritys olisi esimerkiksi lakannut, passivoitunut, lepävä tai purkautunut.

Ennakkoperintärekisteriin oli tarkasteltuna ajankohtana merkittynä 21 yritystä niistä yrityksistä, joissa liiketoimintakiellossa ollut henkilö oli määräävässä asemassa ja jotka olivat toimivia (yhteensä 213 yritystä). Yrityksistä 16 oli säännöllisesti palkkaa maksavia työnantajia ja 3 satunnaisesti palkkaa maksavia. Arvonlisäverovelvollisten rekisteriin oli merkitty 50 yritystä.

Yrityksistä, joissa liiketoimintakielloon määrätty ei ollut määräävässä asemassa ja jotka olivat toimivia (yhteensä 180 yritystä), oli 112 rekisteröityneenä ennakkoperintärekisteriin, 57 säännöllisesti palkkaa maksavia työnantajia ja 26 satunnaisesti palkkaa maksavia yrityksiä. Arvonlisärekisterissä oli 113 yritystä.

Heinäkuussa 2012 liiketoimintakiellossa olleista henkilöistä 59:llä oli voimassa oleva yrityssuhde Viron kaupparekisteriin merkittyyn yhtiöön. Näiden henkilöiden vastuuhenkilösuhteista, lukuun ottamatta perustajia, oli yhteensä 101 voimassa. Viisi henkilöä oli ryhtynyt vastuuasemaan liiketoimintakiellonsa aikana. Lisäksi 10 liiketoimintakielloon määrätyn perheenjäsentä oli ryhtynyt vastuuasemaan kiellon aikana.

Epäillyt liiketoimintakiellon rikkomistapaukset vuosina 2001–2011

Ilmiöselvityksessä on tarkasteltu myös epäiltyjä liiketoimintakiellon rikkomistapauksia. Tätä tarkastelua varten on poliisilta saatu rikosilmoitustietoja vuosilta 2001–2011. Tutkimusaineiston rikosilmoitukset (176 kpl) ovat yleensä sisältäneet useamman rikosnimikkeen. Tarkempaa tutkimusta varten rikosilmoituksista on valittu liiketoimintakiellon alaiset henkilöt, yhteensä 130 henkeä, joiden on epäilty harjoittaneen liiketoimintaa kiellosta huolimatta.

Liiketoimintakiellon rikkomisesta epäillyistä henkilöistä kahdeksalla oli osakkuus kotimaisessa yhtiössä, 16 henkilöllä osakkuus virolaisessa yhtiössä ja 17 henkilöllä voimassa oleva vastuuasema toimintansa vakiinnuttaneessa yrityksessä. Lisäksi kuusi epäiltyä oli kiellonsa aikana perustanut yhtiön tai osallistunut yhtiön perustamiseen Virossa.

Kesäkuussa 2011 liiketoimintakiellossa olleista henkilöistä 47:llä oli voimassa oleva yrityssuhde Viron kaupparekisteriin merkittyyn yhtiöön. Näistä henkilöistä yhdeksän oli ryhtynyt vastuuasemaan liiketoimintakiellonsa aikana. Lisäksi 11 liiketoimintakielloon määrätyn perheenjäsentä oli ryhtynyt vastuuasemaan kiellon aikana.

Lähipiirillä näyttäisi olevan olennainen osuus liiketoimintakiellon rikkomistapauksessa. Lähipiiriin kuuluva henkilö oli toiminut välikätenä joka kolmannessa tapauksessa. Tästä huolimatta useampi liiketoimintakiellon rikkomisesta epäilty henkilö on käyttänyt välikätenään lähipiirin ulkopuolista henkilöä (45,5 % tapauksista). Lisäksi joka kuudes on toiminut yksin ilman välikäsiä. Nämä henkilöt ovat pääsääntöisesti jatkaneet entistä liiketoimintaansa. Koska liiketoimintakiellon rikkomisesta epäillyt henkilöt ovat suurimmaksi osaksi käyttäneet muita kuin lähipiirin henkilöä välikätenään, ei voida tehdä johtopäätöksiä siitä, kuka tyypillisimmin on liiketoimintakiellon rikkojien välikätenä.

Kaupparekisteritietojen perusteella havaittiin, että kiellosta huolimatta 82 henkilöllä oli vastuuasemasuhteita yhteensä 357 yritykseen. Valtaosa yrityksistä on kuitenkin lopettanut toimintansa, lakannut kokonaan olemasta tai ollut alun perinkin ns. pöytälaatikkoyhtiö.

Liiketoimintakiellon rikkomisesta epäillyistä henkilöistä kahdeksalla oli osakkuus kotimaisessa yhtiössä, 16 henkilöllä osakkuus virolaisessa yhtiössä ja 17 henkilöllä voimassa oleva vastuuasema toimintansa vakiinnuttaneessa yrityksessä. Lisäksi kuusi epäiltyä oli kiellonsa aikana perustanut yhtiön tai osallistunut yhtiön perustamiseen Virossa.

Kehitysnäkymiä

Harmaan talouden torjunta on pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen kärkihankkeita. Hallitusohjelman⁹ mukaan ryhdytään toimenpiteisiin liiketoimintakiellon tehostamiseksi ja

⁹ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, s. 15.

---

selvitetään mahdollisuudet saattaa liiketoimintakiellossa olevat henkilöt erilliseen julkiseen rekisteriin. Valtioneuvosto hyväksyi 19.1.2012 tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelman vuosille 2012–2015. Torjuntaohjelman mukaan:

Ryhdytään toimenpiteisiin liiketoimintakiellon tehostamiseksi. Tehtävän selvityksen perusteella mahdollistetaan valvontaviranomaisten oikeus pyytää esitutkintaviranomaisia tutkimaan liiketoimintakiellon edellytykset myös muutoin kuin rikoksen esitutkinnan yhteydessä, mahdollistetaan kaikille esitutkintaviranomaisille liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta sekä laajennetaan viranomaisten oikeutta ja mahdollisuutta ilmoittaa esitutkintaviranomaisille liiketoimintakiellon mahdollisista rikkomisista. Selvitetään mahdollisuudet saattaa liiketoimintakiellossa olevat henkilöt erilliseen Internetissä julkaistavaan rekisteriin.

Asiantuntijakirjoitus perustuu Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvitykseen 20/2011. Lisätiedot ja materiaalitilaukset htsy@vero.fi

Lisätietoja medialle:

Johtaja Janne Marttinen, puh: 020 612 6066

Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh: 020 612 6070